

شادلو، عباس، ۱۳۵۲ -

راه سوم در ایران و غرب / عباس شادلو - تهران: نشر حکایت قلم نوین، ۱۳۸۴.

ISBN 964 - 5925 - 68 - 1

۴۳۶ ص. جدول.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه به صورت زیر نویس.

نمایه.

۱. حزبهای سیاسی - ایران - تاریخ - ۲. ایران - تاریخ - جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸ -

- جناحهای سیاسی ۳. ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۵۸ - ۴. حزبهای

سیاسی. الف. عنوان.

۹۵۵/۰۸۴۰۴۵۲

DRS۱۶۵۸ / ۲ ش ۲

م ۸۴ - ۳۸۱۶۰

کتابخانه ملی ایران

حکایت قلم نوین

راه سوم در ایران و غرب

نویسنده عباس شادلو

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۵

شمارگان: ۱۱۰۰

چاپ و صحافی: ندا

طرح روی جلد: سحر یعقوبیان

ISBN 964 - 5925 - 68 - 1

۹۶۴-۵۹۲۵-۶۸-۱

خیابان لبافی نژاد، بعد از خیابان دانشگاه، پلاک ۳۸ واحد ۱

تلفن: ۶۶۴۹۷۳۰۰

○ کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

راه سوم

در ایران و غرب

عباس شاد لو

نشر حکایت قلم‌نویس

۱۳۸۵

فهرست

صفحه	موضوع
۹	مقدمه
۱۳	تعاریف و اصطلاحات
۲۳	فصل اول - صف بندی نیروهای سیاسی در ایران
۲۳	طیف راست
۲۳	راست سنتی
۲۵	راست ارزشگرا
۲۸	راست متعصب
۳۱	راست مستقل (محافظه کار جدید)
۳۴	راست میانه رو
۳۹	راست مدرن
۴۳	طیف چپ
۴۴	چپ سنتی
۴۸	چپ متعصب
۵۱	چپ میانه رو
۵۶	چپ مدرن
۶۳	طیف ملی و ملی مذهبی
۶۳	ملی - مذهبی
۶۹	ملی
۷۲	ملی افراطی
۷۲	جریان سوم
۷۳	فصل دوم - تحولات تاریخی
۷۳	تکرار حاکمیت دو جریان
۸۱	سیر تکاملی انقلاب

فصل سوم - تحولات اجتماعی

- ۸۷ گسترش ارتباطات
۸۷ افزایش سطح علمی جامعه
۹۲ تحولات اجتماعی
۹۹ جامعه بی اعتماد
۱۰۲ بیزاری سیاسی
۱۰۵ ظهور لمپنیسم
۱۰۸ اقتصاد دولتی
۱۱۵

فصل چهارم - تحولات جهانی

- ۱۱۹ جهان تک قطبی
۱۱۹ نظم نوین جهانی
۱۲۴ تحولات اقتصادی جهان
۱۲۷

فصل پنجم - گذار به مدرنیسم

- ۱۳۵ سیر تاریخی روشنفکری در ایران
۱۳۵ گذار به مدرنیسم
۱۴۶

فصل ششم - گردش نخبگان

- ۱۵۳ حاکمیت الیگارشویی
۱۵۳ مدیریت ناکارآمد
۱۶۳ فرار مغزها
۱۶۵ گردش نخبگان
۱۷۱

فصل هفتم - چالش کارآمدی نظام

- ۱۸۳ بحرانهای سیاسی
۱۸۳ بحرانهای سیاسی - کالبد شکافی تاریخی
۱۸۸ بحرانهای اقتصادی
۱۹۸
۱۹۹ (۱) در آمد سرانه ملی

۲۰۵	(۲) نرخ رشد اقتصادی و تولید ناخالص ملی
۲۰۷	(۳) نرخ تورم
۲۱۰	(۴) نرخ بیکاری
۲۱۴	(۵) شاخص آزادی اقتصادی
۲۱۶	(۶) شاخص توسعه انسانی
۲۱۸	(۷) تحلیل اوضاع اقتصادی کشور
۲۳۱	بحران مشروعیت - بحران مقبولیت
۲۳۴	(۱) شکاف بین مردم و مسئولین
۲۳۷	(۲) بحران کارآمدی نظام
۲۴۴	(۳) مردم سالاری ناپایدار
۲۴۸	مشروعیت نظام از نگاه دو جریان
۲۶۷	نتیجه گیری
۲۶۹	بحران مشارکت
۲۷۱	(۱) بافت سیاسی سنتی
۲۷۲	(۲) عدم وجود رسانه های مستقل
۲۷۴	(۳) بی تفاوتی نسبت به سیاست
۲۷۵	(۴) عدم وجود فضای رقابتی
۲۸۰	(۵) عدم وجود احزاب منسجم
۲۸۳	(۶) نوع تلقی از مشارکت
۲۸۴	(۷) اعمال نظارت استصوابی
۲۸۷	(۸) آمار مشارکت مردم در انتخابات
۲۹۴	نتیجه گیری
۲۹۶	بحران محبوبیت
۳۰۰	بحران اجتماعی
۳۰۱	(۱) اعتیاد به مواد مخدر
۳۰۲	(۲) طلاق و تلاشی خانواده

۳۰۴	۳) تمایل به خود کشی
۳۰۶	۴) جرم و جنایت
۳۰۷	۵) بیماری ایدز
۳۰۸	نتیجه گیری
۳۱۳	فصل هشتم - جریان سوم در غرب
۳۱۳	تاریخچه راه سوم در غرب
۳۱۸	مفهوم راه سوم در غرب
۳۲۲	متفکران راه سوم در غرب
۳۲۷	ارزشهای راه سوم در غرب
۳۳۰	سیاست راه سوم
۳۳۷	اقتصاد راه سوم
۳۴۰	اجتماع راه سوم
۳۴۳	فصل نهم - جریان سوم در ایران
۳۴۳	تاریخچه جریان سوم در ایران
۳۶۴	مفهوم جریان سوم در ایران
۳۷۹	مختصات تفکر جریان سوم در ایران
۳۸۴	مواضع مشترک راه سوم
۳۹۲	تبار شناسی جریان سوم
۳۹۲	گروه روزنامه انتخاب
۴۰۲	حزب مردم سالاری
۴۱۰	خدمتگذاران مستقل
۴۲۱	نیروهای مستقل
۴۲۲	تفاوتهای راه سوم در ایران و غرب
۴۲۴	نتایج

مقدمه

در واقع همان طور که می گویند، دنیای سیاست عرصه ای بس تنگ و پیچیده است. در گذشته ای نه چندان دور و ما قبل آن همواره این جایگاه محل تعارض و تخاصم طالبان آن بوده است لیکن عقلای دنیای کنونی ما با روشهایی قانونمند ابتدا به مهار قدرت قدرتمندان پرداخته و سپس با تعریف روشهایی نوین و امروزی که در قانون اساسی مندرج است، راه رسیدن به قدرت را معین نموده اند بگونه ای که چون گذشته برای رسیدن به قدرت نیازی به ریختن خون هزاران انسان بی گناه وجود ندارد، بلکه اکثریت و رأی آنها به جای تخاصم و خشونت جایگاه حاکمان را مشخص می کند. دنیای امروز به سمتی پیش می رود که امتیازات قدرت را به حدی کاهش دهد که جاذبه ای برای رسیدن به قدرت وجود نداشته باشد. در صورت رسیدن به این هدف، قدرت بجایگاهی فراخ خواهد بود که همه را بسوی خود می خواند اما کسی رجوع نمی کند. این مسئله می تواند آرمان بزرگی در نظر گرفته شود که در صورت رسیدن به آن قطعاً میزان جنگ و خونریزی در دنیای ما کمتر از آنچه اکنون است خواهد بود.

اگر چه اینک حرکت به سمت این هدف آغاز شده و در بسیاری موارد پیشرفت های بزرگی در کشورهای پیشرفته دنیا مشاهده می شود اما در کشورهای جهان سوم و حتی در بسیاری از کشورهای مرفعی پیشرفت ها هنوز کند و اندک است. هنوز ذر برخی کشورها قدرتمندان به استفاده از امتیازات قدرت از جمله شهرت، اعتبار، عزت، رفاه، عدم پاسخگویی، ارباب و تهدید مخالفان و قرار گرفتن در هاله ای از تقدس مشغولند. بدیهی است کسانی که از چنین امتیازاتی بهره مندند خواهان از دست دادن آن و کناره جویی از قدرت نخواهند بود و تاسر جان قدرت خود را حفظ می کنند. قدرتمندان و حاکمان با بهره گیری از انواع و اقسام توجیهات عامه پسند از جمله ایجاد دشمن خارجی، تشویق وحدت ملی، ترویج خرافات، طرح شعار برتری های نژادی و زبانی، انتساب خانوادگی، طرح شعار مبارزه با شر و بدی و دهها ترفند دیگر پایه اقتدار و مشروعیت خود را محکم می سازند. برخی با رأی مستقیم مردم به قدرت می رسند و برخی دیگر آشکارا قدرت خود را موروثی می دانند و آنرا حق آباء و اجدادی خویش می دانند.

با چنین تصویری از عرصه قدرت سیاسی نکته ای که بیش از هر چیز حاکمیت را به خود مشغول می کند حفظ و حراست از قدرت است. گرچه مردم سالاری راه را برای همه جهت رسیدن به قدرت ظاهراً باز می کند لیکن راه دستیابی به قدرت حتی در کشورهای دارای مردم سالاری تثبیت شده چندان هموار نیست. گاهی یک حاکمیت تک حزبی یا چند حزبی در کشوری قدرت را به دست دارد و این یک یا چند حزب با برگزاری انتخاباتی غیر آزاد همفکران خود را بر سریر قدرت می نشاندند. این نوع دموکراسی محدود شده حتی در کشورهای مرفعی و حامی دو آتش گسترش آزادی و دموکراسی به وضوح دیده می شود. همین معنی در ابعاد بزرگتر در کشورهای جهان سومی مشاهده می شود. گاهی رقابت اصلی در عرصه قدرت بین دو حزب یا دو جریان عمده شکل می گیرد و آندو حزب در قدرت شریک هم اند. در چنین وضعیتی عقل سلیم سیاستمداران حکم می کند از ایجاد رقیب جدید جلوگیری کنند. گرچه دو جریان رقیب می کوشند یکدیگر را در رقابت سیاسی از میدان خارج و آراء مردم را به سوی خود جلب کنند، لیکن حضور جریان سوم را به ضرر خود تلقی می کنند. گرچه این تفکر در نظام مردم سالاری پویا مطرود و نامقبول است اما در عالم واقع کم هزینه ترین و معقول ترین راه حفظ منافع صاحبان قدرت به شمار می رود.

غالباً در اینگونه سیستم های حکومتی جریان یا جریانهای سوم که مدعای حضور در رقابت های سیاسی را دارند از طرف رقبا با انواع و اقسام مشکلات و موانع مواجه می شوند و در صورت خوش شانس بودن در مرحله اول با انواع انگ ها بی هویت شده و از میدان رقابت سیاسی حذف می شوند.

بر چسب هایی چون تازه از راه رسیده، فرصت طلب، عامل خارجی، مزدور بیگانه و جاسوس از عمده ترین القابی است که جریان های سیاسی رقیب در کشورهای مختلف برای سرکوب رقبا جدید بوسیله پرونده سازی بکار می برند.

در این میان جریان سوم نیز بر استقلال فکری خود از جریان های سیاسی درون حکومت اصرار ورزیده و دید انتقادی خود به روشها و سازوکارهای موجود را حفظ می کند و در پی روزنه ای برای ورود به رقابت سیاسی آزاد و عادلانه است. جریان سوم نسبت به بی عدالتی ها، نقصانها و عوامفریبی ها معترض و بر اصالت خود تاکید نموده و صداقت خود با مردم را به عنوان

سرمایه ای بزرگ حفظ می کند. جریان سوم در کشورهای در حال توسعه در بستری آرام به انتظار تحولات آینده می نشیند و اگر چه به شدت نسبت به آنچه می گذرد منتقد و از آینده نگران است اما چون رسیدن به مردم سالاری پایدار را امری تدریجی می داند فعالیت و با مسئولیت پذیری بیشتر در صدد هموار ساختن این مسیر طولانی است. از اینرو جریان سوم حرکت تدریجی برای رسیدن به مردم سالاری تثبیت شده و تحکیم آنرا موثرتر و کارآمدتر می داند.

آن وسوسه^۱ دیدیم و از آن حلقه بریدیم

آن سفسطه خواندیم و از آن دمدمه رستیم

آنان نه چنانند که بودند و نمودند

مائیم که همواره هــمائیم که هــتیم

خاموشی ما زاده بی بال و پری نیست

ما نیز اگر پای دهد صاحب دستیم

روزی که کشد دست فلک پرده از این راز

دانند ز ما جمله که بالا و که پستیم

گر چه تعریف علمی مشخصی از راه سوم یا جریان سوم موجود نیست اما میتوان آنرا در جوامع مختلف بطور یکسان « رقیب جدید سیاسی » یا « نیروهای مستقل سیاسی » تعریف کرد. نیروهای سیاسی که بر عدم تعهد خود به دو یا چند قطب قدرت اصرار دارند و راه اعتدال و میانه روی سیاسی را برگزیده اند جریان سوم نام گرفته اند.

کتاب حاضر با عنوان « جریان سوم در ایران و غرب » ابتدا به بررسی صف بندی نیروهای سیاسی ایران امروز پرداخته و سپس به ذکر ادله و اثبات فلسفه وجودی نیروهای جریان سوم در آینده سیاسی ایران پرداخته و در پایان راه سوم در ایران و غرب را با ذکر تاریخچه و تبار شناسی آنها مورد بررسی قرار می دهد.

^۱ خاطرات خلیل ملکی، محمد علی همایون کاتوزیان

هدف از تألیف این کتاب تنها شناساندن هویت « جریان سوم » در ایران و غرب به دانشجویان و دانش پژوهان نبوده بلکه بدینوسیله سعی شده عواملی پیدا و ناپیدا که باعث ظهور و بروز جریانهای سیاسی مستقل در جامعه امروز ایران خواهند شد، مورد بررسی قرار گرفته و ریشه یابی شود. این دو هدف می تواند در نهایت به هدفی مهم تر منجر شود و آن تعدیل و تلطیف فضای سیاسی به شدت دو قطبی و سیاست زده کشور می باشد. به مفهومی دیگر این کتاب می کوشد تفکر امکان وجود فضای سیاسی متکثر، پویا، بدون تنش و مردم سالار پایدار را در ذهن خواننده زنده نگاه دارد.

روشن است که چون دیگر موارد این کتاب نیز خالی از اشکال نبوده و دارای نواقصی چه در برداشت ها و چه در ذکر دقیق وقایع تاریخی و یا در املاء درست کلمات می باشد. لذا قبل از هر چیز از خوانندگان علی الخصوص اساتید ارجمند و صاحب نظران گرامی بواسطه این قصور سهوی پوزش طلبیده و در وهله بعد از آنان خواهشمندم اینجانب را از راهنمایی ها و ارشادات خود محروم ننمایند و نواقص احتمالی را برای رفع در چاپهای بعدی اطلاع دهند که قرین امتنان خواهد بود.

در پایان نهایت قدردانی خود را از سرکار خانم نرگس علیمردانی بواسطه همکاری ایشان در جمع آوری بخشی از منابع این کتاب اعلام داشته و صبوری ایشان در به ثمر رسیدن این کتاب را می ستایم. همچنین از تمام افرادی که به نوعی در زمینه جمع آوری، تایپ و چاپ و غیره این کتاب با اینجانب همکاری داشته اند کمال تشکر و امتنان را دارم و دست همگی را به رسم همکاری صادقانه می فشارم. امید است این سعی ناچیز مقبول افتد.

عباس شادلو

فروردین ۸۴